

SUÇ VE CEZA

FYODOR DOSTOYEVSKİ

Türkçesi

Serap Özmen Kalmutskaya

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2269

EDEBÎ ESERLER: 1154

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-677-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: Преступление и наказание

ÖTÜKEN NESRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: M. Bilal Erimez

Düzeltili: Çiğdem Gürsoy Bostan

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Levent Ofset Basım ve Ambalaj Sanayi AŞ
Fatih Cad. Karadal Sok. Nu:13
Merter-İstanbul Güngören/İstanbul
Sertifika Nu: 45163

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Fyodor Dostoyevski: Tam adıyla Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, 11 Kasım 1821 tarihinde Moskova’da dünyaya geldi. Çağdaşı olan Tolstoy, Puşkin, Gogol, Lermontov ve Turgenyev gibi soylu bir aileye mensup olmayan tek meşhur Rus yazardır. 1837 yılında annesini, 1839 yılında da şüpheli bir şekilde ölen babasını kaybetmesi Dostoyevski’yi derinden etkiledi. 1843 yılında Balzac’ın *Eugénie Grandet* adlı romanını Rusçaya çeviren Dostoyevski 1844 yılında askerî komisyondan istifa ederek tüm vaktini yazmaya ayırır. Bu inzivanın semeresi Rus edebiyat çevrelerinde övgüyle karşılanacak *İnsancıklar* romanıdır. Eser öylesine beğenilmiştir ki Dostoyevski için “Gogol’un halefi” yakıştırmaları yapılır. İlerleyen dönemdeki eserlerinde inişli çıkışlı bir başarı grafiği sergileyen Dostoyevski’nin yazarlık hayatının sona erdiği bile söylenmeye başlar. Ne var ki 1866 yılında yayınladığı *Suç ve Ceza* romanı ile rüzgârı tersine çevirmeyi başaracaktır. İnsan psikolojisinin ve vicdan kavramının öne çıktığı; başkarakterin iç hesaplaşmalarına sıklıkla yer verdiği *Suç ve Ceza* romanı dönemi için büyük bir edebiyat olayı hâline gelmekle kalmaz Dostoyevski’yi de gelmiş geçmiş en büyük yazarlar arasına sokar. 1880 yılında son büyük romanı *Karamazov Kardeşler*’i yayınlayan Dostoyevski 9 Şubat 1881 tarihinde St. Petersburg’da hayata veda etmiştir.

Serap Özmen Kalmutskaya: İzmir’de doğdu. İzmir Özel Türk Lisesini bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Rusya Federasyonu bursu ile Moskova Devlet Pedagoji Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünde eğitim gördü. Uzun yıllar Moskova’da yaşadı. Moskova’da çeşitli televizyon programlarında çevirmen, üniversitelerde misafir öğretmen, dil kurslarında öğretmen olarak görev aldı. Dil öğretimi üzerinde uzmanlaştı. Rusya’daki ve Türkiye’deki yayınevleri tarafından yayımlanan yabancılara Türkçe öğretimine dair on dört kitap, konuşma kılavuzu ve cep sözlüğü yazmıştır. 2015’ten beri yazarlık ve çevirmenlik yapmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Temmuzun başlarında çok sıcak bir akşamüstü, genç bir adam S... Sokağı'nda kiraladığı küçük pansiyon odasından çıktı, kararsız ve yavaş adımlarla K... Köprüsü'ne doğru yürüdü.

Ev sahibiyle merdivenlerde karşılaşmaktan kurtulmayı başarmıştı. Pansiyon odası beş katlı yüksek bir apartmanın çatı katındaydı ve bir odadan çok dolabı andırıyordu. Ev sahibi kadın bir alt kattaki dairede yaşıyordu ve genç adam, odadan her çıktığında ev sahibinin merdivenlere bakan ve daima ardına kadar açık bıraktığı mutfak kapısının önünden geçmek zorunda kalıyordu. Odayı öğle yemeği ve temizlik hizmeti dâhil olacak şekilde kiralamıştı. Genç adam odanın önünden her geçtiğinde içini korku ve kendisine ıstırap veren bir his kaplıyordu ve duyduğu bu histen utandığı için de yüzü asılıyordu. Ev sahibine hayli borcu vardı ve onunla karşılaşmaktan korkuyordu.

Korkak ve çekingen biri değildi, hatta tam tersi bir karakteri vardı ama bir süreden beri hipokondriyaklar¹ gibi sinirli ve gergindi. O kadar kendi içine kapanmış, kendini öyle tecrit etmişti ki, sadece ev sahibi kadınla değil, herhangi biriyle karşılaşmaktan dahi korkuyordu. Fakirlik çok ağır geliyordu ama son zamanlarda utanma duygusu azalmıştı. Günlük işleriyle uğraşmayı tamamen bırakmıştı, uğraşmak da istemiyordu. Aslında ev sahibi kadın onun hakkında ne düşünürse düşünsün, ondan korktuğu falan yoktu. Ama merdivenlerde durup aslında hiç de ilgisini çekmeyen gündelik hayata dair zırvalıklarını, kira borcunu ödemesi için ısrarlarını, tehditlerini, şikâyetlerini dinlemek ve üstelik bir de bunlara bahaneler bulmak, özür dilemek ve yalan söylemek zorunda kalmak... Yok, kedi gibi süzülerek sessizce merdivenlerden inip kimseye görünmeden kaçmak çok daha iyiydi.

¹ Hipokondriyazis hastalığına yakalanmış kişi. Hastalık hastası anlamına gelir. -çn.

Ama bu sefer alacaklısıyla karşılaşmaktan korkmasına sokağa çıkınca kendisi bile şaşırmıştı.

Garip bir gülümsemeyle, “nasıl işler yapmak istiyorum ve aynı zamanda saçma işlerden nasıl da korkuyorum,” diye düşündü. “Hım, evet... Hem her şey insanın elinde hem de insan salt korkusu yüzünden burnunun ucundakini göremiyor, kaçırıyor. İşte mutlak doğru bu. Merak ediyorum, insanlar en çok neyden korkuyorlar? Yeni bir adım atmak, yeni bir kelime söylemektir en çok korktukları. Ben ise çok fazla gevezelik ediyorum. Aslında gevezelik etmekten başka hiçbir şey yapmıyorum. Ya da şöylesi daha doğru: Hiçbir şey yapmadığım için gevezelik ediyorum. Bu son ay içinde öğrendim gevezelik etmeyi, tüm gün yatarak ve geçmişi düşünerek... Peki, şimdi neden gidiyorum ki? Sanki ben bunu yapabilecek miyim? Bu ne kadar ciddi? Bu yapılacak iş değil. Hayatım renklensin diye kendi kendimi eğlendiriyorum oyuncaklarla! Evet, tam da bu: Oyuncaklarla!”

Dışarıda hava korkunç sıcak ve boğucuydu; itişip kakışan bir kalabalık, her yerde yapı iskeleleri, tuğlalar, kireç tozu vardı; yazlık ev kiralayamayan her Petersburglunun çok iyi bildiği klasik kötü yaz kokusu hâkimdi havaya. Tüm bunlar genç adamın zaten bozuk olan sinir sistemini iyice altüst etmişti. Şehrin bu bölgesinde bolca bulunan meyhanelerden yayılan dayanılmaz koku, gündüz vakti olmasına karşın her saniye rastlanan sarhoşlar, şehrin insan manzaralarının iğrenç ve hüznü tablosunu tamamlıyordu. Genç adamın ince yüz hatlarında bir anlığına tiksinti ifadesi oluştu. Bu arada, oldukça yakışıklıydı; harikulade güzel siyah gözleri vardı, koyu kumraldı, orta boyludan biraz uzundu, zayıf ve atletik biriydi. Ama sonra derin bir düşünceye daldı; hatta daha da doğrusu, sanki bir umursamazlık içinde yürürken kimseyi fark etmiyordu, fark etmeyi de istemiyordu zaten. Arada sırada kendi kendine konuşma alışkanlığıyla söyleniyordu, bu alışkanlığı kendine bile daha yeni itiraf etmişti. O anda bazen düşüncelerini tam olarak toparlayamadığını ve çok yorgun olduğunu fark etti, iki gündür neredeyse hiçbir şey yememişti.

Çok kötü giyinmişti, bir başkası -hatta alışık bile olsa- gündüz vakti bu yırtık pırtık giysilerle sokağa çıkmaya utanırdı. Ancak bu semtte kıyafetle birini şaşırtmak oldukça güçtü. Saman pazarının yakınlığı, adı kötüye çıkmış mekânların çokluğu, Petersburg sokak-

larını ve caddelerini tepeleme dolduran işçiler ve esnaf, buranın genel görüntüsünü oluşturduğu için bu caddelerde farklı giyimli bir kişiyle karşılaşınca şaşırarak garip olurdu. Ama genç adamın yüreğinde öylesine kötü duygular birikmişti ki bazen çocukluk derecesine varan alınganlığına rağmen şu anda en az utandığı şey, üzerindeki paçavralardı. Tabii, kimi tanıdıklarına ya da karşılaşmaktan hiç hazzetmediği eski arkadaşlarına rastladığında farklıydı... Bu sırada, iri bir atın çektiği büyük bir at arabasının üzerinde, bu saatte neden ve nereye götürüldüğü belli olmayan bir sarhoş, geçerken eliyle genç adamı işaret ederek, “Hey, sen! Alman şapkalı!” diye tüm gücüyle bağırdı. Genç adam birdenbire durdu ve gergin bir şekilde şapkasını tuttu. Aslında şapkası yüksek, yuvarlak Zimmermann² şapkalarındandı ama kullanmaktan artık yırtık pırtık olmuştu, lekeliydi, güneşten rengi solmuştu; kenarsız bir şapkaydı, üstelik şapkanın tepesi garip bir şekilde bir tarafa doğru yatmıştı. Ama utanma değil de daha çok korkuya benzer bir duygu kaplamıştı içini.

“Biliyordum işte!” diye kendi kendine utanarak mırıldandı. “Tam da böyle düşünmüştüm! En kötüsü bu işte! Bu kadarcık bir aptallık, bu kadar küçük bir ayrıntı her şeyi mahvedebilir! Evet, çok dikkat çeken bir şapka... Gülünç, bu yüzden de dikkat çekiyor. Benim paçavralarıma kesinlikle yassı, eski bir kasket gerekli, bu garibe değil. Böyle bir şapkayı artık kimse takmıyor, bir verst³ öteden fark ederler... En önemlisi de sonra hatırlarlar, al işte sana delil. Burada mümkün mertebe fark edilmemek lazım. Ayrıntılar, ayrıntılar en önemlisi! Her zaman her şeyi mahveden işte bu ayrıntılardır...”

Çok yürümesine gerek yoktu, hatta evinin kapısından oraya kaç adım tuttuğunu bile biliyordu: tamı tamına yedi yüz otuz. Adımlarını hayallere daldığı bir sefer saymıştı. O zaman, düşündüklerine kendisi dahi inanmıyordu ve bu kötü düşüncelerin baştan çıkarıcılığından dolayı kendi kendini yiyip bitiriyordu. Şimdi ise, tam bir ay sonra, tamamen farklı bir gözle bakıyordu; kendi güçsüzlüğü, kararsızlığı hakkındaki tüm o aşığılayıcı monologlara rağmen, o “çirkin” hayale hâlâ tam olarak inanmamış olsa bile ona bir girişim olarak

² Ünlü bir şapka mağazası. -çn.

³ 1,06 kilometreye denk gelen Rus uzunluk birimi. -en.

bakmaya alışmıştı. Şimdi de *girişimi* için bir deneme yapmaya gidiyordu ve attığı her adımda heyecanı daha da artırıyordu.

Bir duvarı kanala, diğer tarafı ... Caddesi'ne bakan kocaman binanın önüne heyecandan duran kalbiyle ve gergin bir şekilde geldi. Binada küçük daireler, içinde de binbir türlü üretici vardı. Terziler, çilingirler, açıcılar, türlü türlü Almanlar, kendini satan genç kızlar, alt kademedeki memurlar ve diğerleri. Binanın iki kapısı ve iki avlusu gelip gidenlerle doluydu. Burada üç ya da dört kapıcı çalışıyordu. Genç adam kapıcılarla karşılaşmadan kapıdan içeri girip belli etmeden sağdaki merdivenlere yöneldiği için çok memnundu. Merdivenler karanlık, dar ve kapkaraydı; ama o önceden biliyordu zaten, bunlara çalışmıştı ve bu karanlık hoşuna bile gidiyordu çünkü böyle bir karanlıkta meraklı bakışlar bile tehlikeli değildi. Dördüncü kata çıkarken elinde olmadan, “şimdi böyle korkuyorsam, bu işi yapma aşamasına geldiğimde ne olacak” diye düşündü. Dördüncü katta asker emeklisi hamallar bir daireden eşyaları taşıırken yolunu kesti. O dairede ailesiyle birlikte Alman bir memurun yaşadığını önceden biliyordu. “Demek Alman taşınıyor bu daireden, öyleyse bu sahanlıkta bir süreliğine sadece yaşlı kadının dairesi dolu olacak. Bu iyi... her ihtimale karşı...” diye düşünerek yaşlı kadının kapısını çaldı. Zil hafifçe, sanki bakırdan değil de tenekedenmiş gibi çaldı. Bu tür binalardaki küçük dairelerde hep bu tip ziller vardır. Çok olmuştu bu küçük çingirak sesini unutalı ve şimdi bu ses ona birden bir şeyi hatırlatmış, apaçık gözünün önüne getirmişti... İrkildi, bu kez sinirleri bayağı bozulmuştu. Bir müddet sonra kapı azıcık aralandı. Kadın, aralıktan bariz bir kuşkuyla geleni süzüyor ve karanlıkta sadece parlayan gözleri görünüyordu. Ama sahanlıkta bir kalabalık olduğunu görünce cesaretlenip kapıyı sonuna kadar açtı. Genç adam eşikten içeri, karanlık bir hole girdi, burası arkasında duran küçücük mutfaktan bir paravanla ayrılmıştı. Yaşlı kadın, genç adamın önünde duruyor ve soru soran gözlerle ona bakıyordu. Bu, ufak tefek, sıska bir ihtiyardı; altmış yaşlarındaydı, keskin ve sert bakışlıydı, küçük sivri burunluydu ve başı açıktı. Hafif ağarmış sarı saçlarına bolca yağ sürülmüştü. İnce, uzun, bir tavuk ayağına benzeyen boynunda pamuklu bir bez parçası sarılıydı, omuzlarında ise sıcak olmasına aldırmaksızın eski ve sararmış kürk bir yelek vardı. Yaşlı kadın her dakika öksürüyor ve boğazını temizliyordu. Genç adam kadına ga-

rip bir şekilde bakıyor olmalıydı çünkü kadının gözlerinde yeniden güvensizlik belirmişti.

“Raskolnikov. Öğrenci... Bir ay önce gelmiştim,” diye mırıldandı genç adam. Kibar olması gerektiğini hatırlayıp hafifçe eğilmişti.

“Hatırlıyorum azizim, çok iyi hatırlıyorum geldiğinizi,” dedi ihtiyar, soru soran gözlerini onun yüzünden ayırmadan.

“İşte efendim... Ben yine aynı iş için...” diye devam etti Raskolnikov. İhtiyarın kuşkulanmasından ürkmüş ve şaşırılmıştı.

“Belki de her zaman böyledir, sadece ben geçen geldiğimden fark etmemişimdir,” diye düşündü can sıkıntısı içinde.

Yaşlı kadın sanki bir şey düşünüyormuş gibi sustu, sonra çekildi, odanın kapısını gösterdi ve misafirinine geçmesine izin verdi.

“Buyurun, azizim.”

Genç adamın girdiği küçük odanın duvarlarında sarı duvar kâğıdı, pencerelerinde ise sardunya ve muslin perdeler vardı. İçeri giren güneş güçlü bir şekilde aydınlatmıştı odayı. “O zaman da güneş odayı böyle aydınlatacak!” diye düşündü Raskolnikov ve eşyaların yerlerini mümkün olduğunca ezberlemek için hızlıca odayı inceledi. Ama oda oldukça sıradandı. Çok eskimiş ve sarı ahşaptan yapılmış mobilyaların tamamı, yamuk bir sırtlığı olan büyük, ahşap bir divandan, divanın önündeki oval bir masadan, duvara yaslanmış sandalyelerden ve sarı çerçeveli, kollarında kuşlar bulunan Alman hanımefendileri tasvir eden iki-üç değersiz tablodan ibaretti, hepsi bu kadardı. Köşede, ufak bir ikonanın önünde bir mum yanıyordu. Her şey çok temizdi. Mobilya da yerler de pırl pırlıdı; her şey parlıyordu. “Lizaveta’nın işi bu,” diye düşündü genç adam. Dairede tek bir toz zerresi dahi bulmak mümkün değildi. “Sinirli ve yaşlı dul kadınların evi bu kadar temiz olur,” diye aklından geçirdi Raskolnikov ve içinde yaşlı kadının yatağı ile komodini bulunan ikinci odanın önünde asılı duran pamuklu kumaştan yapılmış perdeye doğru yan gözle baktı. Bütün daire bu iki odadan ibaretti.

İçeri girdiklerinde dosdoğru yüzüne bakmak için genç adamın önünde duran yaşlı kadın sert bir şekilde sordu:

“Ne istiyorsunuz?”

Genç adam cebinden eski, yassı, gümüş bir saat çıkardı. Saatin arka kapağına yerküre resmedilmişti. Kösteği çeliktendi.

“Rehin için getirdim, buyurun efendim!”

“Bundan önceki rehinin de süresi doldu. Bir ayı üç gün geçti.”

“Bir aylık faizini vereceğim, bekleyin lütfen.”

“Hemen şimdi satacak mıyım eşyanızı yoksa bekleyecek miyim, buna ben karar veririm azizim.”

“Saatime iyi para verecek misiniz Alyona İvanovna?”

“İvır zıvır şeylerle geliyorsun azizim, beş para etmez. Geçen seferki yüzük için size iki ruble verdim, oysa kuyumcudan bir buçuk rubleye yenisini alabilirsin.”

“Dört ruble verin; geri alacağım, baba yadigârı. Yakında elime para geçecek.”

“Bir buçuk ruble ve faizi de peşin, eğer işinize gelirse efendim.”

“Bir buçuk ruble mi!” diye haykırdı genç adam. Yaşlı kadın saati ona geri uzattı.

“Siz bilirsiniz.”

Genç adam saati aldı, öylesine öfkelenmişti ki gidecekti az daha ama hemen kendine geldi, gidecek başka bir yeri olmadığını ve geliş amacının farklı olduğunu hatırladı.

“Verin!” dedi kaba bir şekilde.

Yaşlı kadın anahtarları almak için elini cebine attı ve perdenin arkasındaki odaya geçti. Genç adam odanın ortasında tek başına kaldı ve merakla dinlemeye başladı, hayalinde canlandırmaya çalışıyordu. Kadının komodini açtığı duyuluyordu. “Üst çekmece olmalı,” diye düşündü. “Demek anahtarları sağ cebinde taşıyor... Hepsi bir arada, çelik bir halkada... Bir anahtar diğerlerinden büyük, üç kat büyük, dişli bir anahtar, tabii ki komodinin olamaz... Öyleyse başka bir kutu daha var ya da bir sandık... İşte bu önemli. Sandıkların hep böyle anahtarları olur. Tüm bunlar ne kadar da aşağılık şeyler...”

Yaşlı kadın geri dönmüştü.

“İşte azizim: Bir ruble için aylık on kapık dersek, bir buçuk rubleye on beş kapık alıyorum, bir aylık peşin efendim. Daha önceki iki ruble için de yine aynı hesapla peşinen yirmi kapık. Yani hepsi toplamda otuz beş ediyor. Saatiniz için sadece bir ruble on beş kapık geçecek elinize. Buyurun, alın efendim.”

“Nasıl! Şimdi de bir ruble on beş kapık mi?!”

“Tam da öyle efendim.”

Genç adam tartışmaya girmede, parayı aldı. Yaşlı kadına baktı, odadan çıkmakta acele etmiyordu, sanki bir şeyler daha söylemek ya

da yapmak istiyordu ama bunların tam olarak ne olduğunu kendisi de bilmiyordu.

“Alyona İvanovna, belki birkaç gün içinde bir şey daha getireceğim size... Gümüş... güzel... bir sigara tabakası... Arkadaşımdan alınca...” Utandı ve sustu.

“Tamam, o zaman konuşuruz azizim.”

“Hoşça kalın efendim... Siz evde hep tek başınıza mı oturuyorsunuz, kız kardeşiniz yok mu?” diye sordu hole doğru giderken öğrendiğince rahat bir tavırla.

“Kız kardeşim sizi niye ilgilendiriyor?”

“Özel bir nedeni yok. Öylesine sordum işte. Demek siz şimdi... Hoşça kalın Alyona İvanovna!”

Raskolnikov utanç içinde çıktı. Gittikçe artıyordu utancı. Merdivenlerden inerken ansızın bir şeylerden rahatsız olmuş gibi durmuştu birkaç kere. Ve nihayet sokaktaydı, şöyle haykırdı: “Ah Tanrım! Bütün bunlar ne kadar iğrenç şeyler! Ve gerçekten, gerçekten ben... Hayır, saçma bu, saçmalık!” diye ekledi kararlı bir sesle. “Nasıl böyle korkunç bir şey aklıma gelebildi ki benim? Nasıl iğrençliklere muktedirmiş benim kalbim! En önemlisi pis, rezil, iğrenç, iğrenç!.. Ve ben, bir aydır...”

İçindeki heyecanı ne sözcüklerle ne de nidalarla dile getirebiliyordu. Yaşlı kadına gider gitmez kalbini kirletmeye ve sıkıştırma-ya başlayan sınırsız tikslenme duygusu öylesine artmıştı ki, o kadar apaçıktı ki genç adam, benliğini ele geçiren bu kederden nasıl kaçıp kurtulacağını bilemiyordu. Sarhoş gibiydi, yanından geçenleri fark etmeden, onlara çarparak yürüyordu. Ancak bir sonraki sokakta kendine gelebildi. Etrafına bakınca, birkaç basamakla inilen, bodrum katındaki bir meyhanenin önünde durduğunu fark etti. O sırada, kapıdan birbirlerine dayanarak ve küfrederek yürüyen iki sarhoş çıktı. Hiç düşünmeden aşağıya indi Raskolnikov. Daha önce bir meyhaneye gitmemişti ama şimdi başı dönüyordu ve bir şey içme isteği ağır basıyordu. Soğuk bir bira içmek istiyordu, ayrıca aniden bastıran hâlsizliğini aç olmasına bağladı. Meyhanede karanlık ve pis bir köşedeki yapış yapış masaya oturdu, bir bira söyledi ve biraylı bir dikişte içti. Birden her şey hafıfledi, kafasındaki düşünceler netleşti. “Bunların hepsi saçma,” dedi umutla, “bunda utanacak hiçbir şey yok! Sadece fiziksel olarak kötü hissediyorsun. Bir bardak bira,

bir parça peksimet;⁴ hemencecik akıl yerine geliyor, daha güzel çalışıyor, niyetin kesinleşiyor! Tüü, bunların hepsi nasıl da iğrenç!..” Ama bu aşağılayıcı tükürüğe rağmen ağır bir yükten kurtulmuş gibi hissediyordu, artık dostça ve neşeyle bakıyordu oradakilere. Ama o anda bile tüm bu iyimserliğin hastalıklı bir düşünce olduğunu da derinlerde hissediyordu.

Meyhanede o sırada çok az kişi vardı. Merdivenlerde karşılaştığı iki sarhoştan sonra, içlerinde bir de kadın olan beş kişilik bir grup armonikalarıyla dışarı çıktı. Onlar çıktıktan sonra içerisi ferahladı ve sessizleşti. Meyhanede sadece önünde bir birayla oturan, esnaf gibi görünen çakırkeyif bir adamla onun şişman, iri yarı, sibirka⁵ giymiş, sakalları kırlaşmış, iyice sarhoş bir arkadaşı kalmıştı. Bu sarhoş adam masada uyukluyor ve arada bir, ellerini iki yana açarak yarı uyanık bir hâlde parmaklarını şıklatıyor, yerinden kalkmadan gövdesinin üst kısmıyla, hoplaya hoplaya sözlerini hatırlamaya çalışarak saçma bir şarkı mırıldanıyordu. Şarkının sözleri şöyleydi:

Bütün yıl karımı okşadım,
Bü-tün yıl ka-rı-mı ok-şa-dım...

Ya da birden uyanıp tekrar başlıyordu:

Podyaçeskaya’dan geçtim, eskisiyle karşılaştım...

Ama ne yazık ki hiç kimse onun mutluluğunu paylaşmıyordu; hatta sessiz arkadaşı onun bu taşkınlıklarına düşmanca ve kuşkuyla bakıyordu. Emekli bir memura benzeyen bir kişi daha vardı. Kadehinin karşısında tek başına oturuyor, arada bir içkisinden bir yudum alıp çevresini seyrediyordu. O da biraz rahatsız olmuş gibi görünüyordu.

⁴ Rusçası *suhariki*. İçkinin yanında meze gibi yenilen, cipse benzer atıştırılmalık. -çn.

⁵ (Rus.) Kısa, kürklü kaftan. -çn.

II

Raskolnikov kalabalığa alışık değildi ve önceden de söylediğimiz gibi, özellikle son zamanlarda her türlü kalabalıktan kaçınıyordu. Ama şimdi ansızın bir şeyler onu insanlara doğru çekiyordu. Sanki içinde yeni bir duygu ortaya çıkmıştı, insana açtı. Bütün bir ay boyunca yaşadığı sıkıntılarından ve kötümser duygularından öyle yorulmuştu ki nasıl olursa olsun, farklı bir dünyada bir dakikalığına bile olsa nefes almak istemişti ve ortamın tüm kirliliğine rağmen memnuniyetle meyhanede kalmaya devam etti.

Meyhanenin sahibi başka bir odadaydı ama birkaç basamak inerek sık sık salona geliyordu; kendisinden önce kocaman kırmızı kıvrık yerleri olan, boyalı, son moda çizimleri görünüyordu. Üstünde uzun bir palto ve aşırı kirli atlas bir yelek vardı, kravatı yoktu, yüzüne sanki demir bir kilit gibi yağ sürülmüştü. Tezgâhın arkasında yaklaşık on dört yaşlarında bir delikanlı ile müşterilere hizmet eden ondan daha genç bir delikanlı duruyordu. Salatalık turşusu, kara peksimetler ve dilimlenmiş balıklardan çok kötü bir koku yayılıyordu meyhanenin içine. İçeride boğucu bir hava vardı, bir dakika bile olsa oturmak mümkün değildi burada ve her şeye şarap kokusu o kadar sinmişti ki insan beş dakikada sadece buranın havasıyla sarhoş olabilirdi.

Bazen hiç tanımadığımız insanlarla öyle karşılaşmalar olur ki, tek kelime bile etmeyiz; aniden olur bu ama daha ilk bakışta onlara karşı ilgi duymaya başlarız. Emekli bir memura benzeyen ve az ötesinde oturan müşteri, Raskolnikov'da tam da bunun gibi bir izlenim uyandırmıştı. Genç adam bu ilk izlenimi sonra birkaç kez anımsayacak ve bunu bir önsezi olarak kabul edecekti.

Raskolnikov memura sürekli kaçamak bakışlar atıyordu çünkü emekli memur gözlerini ayırmadan ısrarla ona bakıyor, onunla konuşmak istediğini belli ediyordu. Meyhanenin sahibi de dâhil olmak üzere, diğerlerine ise umursamaz, hatta sıkıntıyla bakıyordu, bakışlarında sanki onlarla konuşacak bir şeyi yokmuş, ondan daha alt tabakada ve aptallarmış gibi tepeden bakan bir küçümseme seziliyordu. Elli yaşını geçmiş, orta boylu ve tıknaz biriydi; saçları kırışmıştı, oldukça büyük bir keli vardı. Yüzü, sürekli içmekten sararmış, hatta yeşile dönmüş ve sarkmıştı. Göz kapakları şişmişti

ve onların arasından birer delik gibi küçücük kalmış ama canlı bakan kırmızı gözleri parlıyordu. Ancak tuhaf bir şeyler vardı sanki bu adamda; bakışları heyecanlıydı, anlamlı ve akıllıydı ama bir yandan da delilik seziliyordu bu bakışlarda. Siyah, eski, yırtık pırtık, düğmeleri kopuk bir frak giymişti. Sadece bir düğme kalmıştı üstünde, o düğmeyi de görgü kuralları gereği iliklemişti. Nankin kumaştan yeğelinin altından buruşmuş ve lekeli manşet yakaları görülüyordu. Yüzü memur gibi tıraşlıydı⁶ ama tıraş olalı epey bir zaman geçtiği belliydi, kirli sakalı çıkmaya başlamıştı. Gerçekten memurlara has hareketleri vardı. Huzursuzdu, saçlarını karıştırıyordu, yırtık dirseklerini üstüne bir şeyler dökülmüş yapış yapış masaya koyuyor ve başını ellerinin arasına alıyordu. Sonra dimdik Raskolnikov'a baktı ve yüksek sesle, kararlı bir şekilde şöyle dedi:

“Sayın bayım, acaba sizinle ahlaklı bir konu hakkında konuşabilir miyim? İyi giyimli olmasanız da tecrübelerime dayanarak sizin iyi eğitim almış ve içkiye alışık olmayan biri olduğunuzu söyleyebilirim. Ben her zaman için eğitilmiş insanlara içtenlikle saygı duymuşumdur, ayrıca ben de dokuzuncu dereceden bir memurum. Soyadım Marmeladov; dokuzuncu dereceden memur. Peki siz memur musunuz, diye sorabilir miyim acaba?”

“Hayır, okuyorum...” diye cevap verdi Raskolnikov, adamın nazik ses tonu ve ısrarla onunla konuşmasına şaşırılmıştı. Az önce insanlara karşı duyduğu iletişim kurma isteği, ona söylenen ilk kelimede yerini kendisiyle ilgilenmeye çalışan kişilere karşı duyduğu tiksinti ve öfkeye bırakmıştı.

“Öğrencisiniz demek ya da eski bir öğrencisiniz!” dedi memur. “Ben de öyle düşünmüştüm! Tecrübe işte budur sayın bayım, yılların tecrübesi!” diye ekledi ve bir övünç belirtisi olarak parmağını alnına koydu. “Öğrenciydiniz ya da kurslara gittiniz! İzninizle...” Ayağa kalktı, sendeledi, tabağını ve bardağını alıp genç adamın masasında çaprazına oturdu. Sarhoştur ama düzgün, anlaşılır bir şekilde konuşuyor ancak bazen dili sürçüyor ve sözcükleri uzatıyordu. Sanki o da bir aydır hiç kimseyle konuşmamış gibi iştahla yaklaşmıştı Raskolnikov’a.

⁶ O yıllarda memurlar favori bırakırlar, dudaklarının üstünü ve altını tıraş ederlerdi. -çn.

“Sayın bayım,” diye yine böbürlenerek başladı konuşmaya, “yoksulluk ayıp değildir, bir gerçektir. Sarhoşluğun da iyi bir şey olmadığını biliyorum, bu daha da büyük bir gerçektir. Ama sefillik sayın bayım, sefillik ayıptır efendim. Yoksullukta, doğuştan gelen soylu duygularını korur insan, sefillikte ise hiç kimse hiçbir zaman koruyamaz. Sefil birini sopayla değil, daha aşağılayıcı olsun diye süpürgeyle kovarlar insanların arasından; haklılar da, çünkü şahsen sefaletim sebebiyle ilk olarak ben kendimi aşağılamaya hazırım. İşte buradan sonrası da meyhane! Sayın bayım, Lebezyatnikov yaklaşık bir ay önce benim karımı dövdü ama karım bana benzemez! Anlıyorsunuz efendim? İzniniz olursa sormak isterim, sırf merak ettiğimden: Neva kıyısında saman kayıklarında gecelediniz mi hiç?”

“Hayır, hiç gecelemedim,” dedi Raskolnikov, “neden sordunuz?”

“Ben oradan geliyorum da efendim, beş gece oldu...”

Kadehi doldurdu, içti ve düşüncelere daldı. Gerçekten de kıyafetlerinde ve saçlarında küçük saman parçaları vardı. Büyük ihtimalle beş gündür ne kıyafetlerini değiştirmiş ne de yıkanmıştı. Özellikle de elleri kirli, yağlı ve kırmızıydı, ayrıca tırnaklarının içi de kapkaraydı.

Konuşması az da olsa genel bir ilgi uyandırmıştı. Tezgâhın arkasındaki çocuklar kıkırdamaya başladılar. Meyhanenin sahibi, “şaklabanı” dinlemek için özellikle üstteki odasından çıkıp biraz uzağa oturdu, tembel ama kibirli bir şekilde esniyordu. Marmeladov’un burada iyi tanındığı belliydi. Süslü konuşmaya yatkın oluşunu da meyhanelerde tanımadığı kişilerle muhabbet etme alışkanlığına borçluydu. Bu alışkanlık bazı içkicilerde, özellikle de en çok evde sert davranılan ve ezilenlerde görülür. Bu yüzden de içilen ortamlarda hep kendilerini haklı çıkarmaya, hatta saygı kazanmaya çalışırlar.

“Şaklaban!” diye bağırdı meyhanenin sahibi, “madem memursun, ne diye çalışmıyorsun, ne diye işine gitmiyorsun?”

“Neden mi çalışmıyorum, sayın bayım?” dedi Marmeladov, Raskolnikov’a dönerek, sanki soruyu o sormuş gibi devam etti: “Neden mi işe gitmiyorum? Başiboş gezdiğim için kalbim sanki sızlamıyor mu? Bundan bir ay önce Bay Lebezyatnikov karımı döverken, bense yerde sarhoş bir hâlde yatarken acı çekmedim mi yani? Söyleyin lütfen genç adam, acaba siz... hımm... umutsuzca birinden borç para istediğiniz oldu mu hiç?”

“Oldu... ama... nasıl umutsuzca?”

“Yani tamamen umutsuzca efendim, önceden hiçbir sonuç alamayacağınızı bile bile. Mesela diyelim ki o iyi ve hayırsever kişinin size bir kuruş bile vermeyeceğini önceden biliyorsunuz; hem sorarım size, ne diye versin? Sonuçta benim ona geri ödemeyeceğimi biliyor. Merhametten mi verecek? Ama yeni fikirleri takip eden Bay Lebezyatnikov geçenlerde bana çağımızda artık bilimin bile merhameti yasakladığını ve ekonomi politiğin geçerli olduğu İngiltere’de de artık böyle yapıldığını açıkladı. Sorarım size, ne diye versin? İşte, size para vermeyeceğini önceden biliyorsunuz ama yine de gidiyorsunuz, sonra...”

“Neden gidiyorsunuz o hâlde?” dedi Raskolnikov.

“Ya gidecek başka yeriniz, gidecek başka kimseniz yoksa! Her insanın gidecek hiç değilse bir yeri olmalıdır. Çünkü bazen öyle zamanlar oluyor ki hiç çekinmeden gidebileceği en azından bir yeri olmalı insanın. Benim öz kızım ilk kez vesika almaya gittiği zaman ben de onunla gitmiştim... Çünkü kızım vesikalı çalışarak geçimini sağlıyor efendim,” dedi genç adamın yüzüne endişeyle bakarak. Tezgâhın arkasındaki iki delikanlı kıkırdayıp meyhane sahibi de gü-lünce sakın bir tavırla çarçabuk, “Boş verin sayın bayım, boş verin!” dedi, “boş verin efendim! Beni başlarıyla göstermelerinden utanmıyorum çünkü herkes her şeyi biliyor, bütün sırlar ortaya çıkıyor; ben bu olayı hor görerek değil, hoş görerek yaşıyorum. Olsun varsın! Olsun varsın! İşte insan!”⁷ Bağışlayın genç adam, acaba siz... Ama hayır, daha sert ve detaylı bir şekilde söyleyeyim: Acaba şu anda bana bakıp benim kesinlikle bir domuz olmadığımı söyleyebilir misiniz, buna cesaret edebilir misiniz?”

Genç adam hiçbir şey söylemedi.

“Tamam efendim,” dedi konuşmacı, ciddi ve gururlu bir şekilde mekândaki gülüşmelerin dinmesini bekliyordu. “Tamam, varsayalım ben bir domuzum ama o bir hanımefendidir! Ben bir hayvanım ama eşim Katerina İvanovna eğitilmiş bir kişidir ve yüksek rütbeli bir subay kızıdır. Bırakın, bırakın da ben alçak olayım, onun ise hem yüce bir gönlü hem iyi bir eğitimi hem de eğitiminin soylulaştırdığı duyguları olsun. Ama... Ah, keşke bana biraz acısaydı! Sayın bayım,

⁷ Yuhanna İncili 19:5, Pontiy Plat’ın İsa hakkındaki sözleri. -çn.

sayın bayım, nihayetinde her insan, ona biraz olsun acıyacıkları en azından bir yere ihtiyaç duyar! Katerina İvanovna ise yüce gönüllü bir hanımefendi olmasına rağmen adil değildir... Saçlarımı yolduğu zaman bunu kalbindeki acıdan başka bir sebeple yapmadığını ben de biliyorum,” (yine gülüşmeler duyunca iyice mağrur bir tavırla) “çünkü bunu tekrar etmekten hiç çekinmiyorum genç adam, karım kafamdaki saçları yoluyor,” diye tekrarladı. “Ama ne olurdu Tanrım, keşke bir kez olsun... Ama hayır! Hayır! Boş şeyler bütün bunlar, edilecek bir laf yok! Çünkü istediğim birkaç kez oldu ve birkaç kez acıdılar bana ama... Benim karakterim de bu, doğuştan bir hayvanım ben!”

“Hah, ne de doğru laf ettin!” dedi meyhanenin sahibi esneyerek. Marmeladov kararlı bir yumruk vurdu masaya.

“Benim karakterim de böyle! Onun çoraplarını bile içkiye yatırdım, biliyor musunuz bayım? Ayakkabılarını değil efendim, çünkü bu az da olsa akla uygun bir şey olurdu; bense çoraplarını, düşünebiliyor musunuz, çoraplarını içkiye yatırdım! Benim almadığım, onun kendi kendine hediye olarak aldığı keçi yününden başörtüsünü de içkiye yatırdım; küçük ve soğuk bir odada yaşıyoruz, bu yüzden bu kış üşüttü ve hep öksürdü, hatta kan geliyordu ağzından. Üç küçük çocuğumuz var ve Katerina İvanovna sabahtan akşama kadar evin işiyle uğraşüyor, evi temizliyor, çocukları yıkıyor çünkü küçük yaştan temiz olmaya alışkın fakat ciğerleri zayıf ve tüberküloz başlangıcı var ve ben bunu hissediyorum. Hissedilmeyecek gibi değil ki! İçtikçe daha da fazla hissediyorum. Zaten içme sebebim tam da bu, içkide merhamet ve duygu arıyorum. Neşe değil, sadece keder arıyorum. İçiyorum çünkü tümünden acı çekmek istiyorum!” dedi ve çaresizlik içinde başını önüne eğdi.

“Genç adam,” diye devam etti tekrar dikkati kendine çekmeye çalışarak, “yüzünüzde kedere benzer bir şey görüyorum. Siz içeriye girer girmez fark ettim bunu ve bu nedenle de sizinle konuşmak istedim. Yoksa niyetim bu şamataçıların zaten bildikleri hayat hikâyemi size anlatırken onların önünde kendimi küçük düşürmek değildi; duygusal ve eğitilmiş birini arıyorum. Bilmenizi isterim ki eşim, soylular enstitüsünde öğrenim görmüş ve mezuniyetinde de valinin ve rütbeli kişilerin önünde şalıyla ettiği dansla altın madalya ve takdir belgesi almış. Altın madalya... Onu da sattık... Uzun

zaman önce... Hımm... Takdir belgesini ise hâlâ saklıyor sandıkta, hatta geçenlerde onu ev sahibesine gösterdi. Ev sahibesiyle sürekli kavga etmesine rağmen belli ki en azından birisinin önünde övünmek ve eski mutlu günlerini hatırlamak istedi. Onu yargılamıyorum, yargılamıyorum çünkü bunlar onun hatırasında kalan son şeyler, geri kalan her şey yok oldu gitti. Evet, bu kadın çabuk parlayan, gururlu ve boyun eğmeyen bir kadındır. Yerleri siler ve kara ekmek yer ama kesinlikle kendisine saygısızca davranılmasına izin vermez. Bay Lebezyatnikov'un kaba davranmasına izin vermeyip tepki gösterdi ve bunun üzerine de Bay Lebezyatnikov ona vurdu, o da dayak yüzünden değil de daha çok hisleri incindiği için yatağa düştü. Dul bir kadındı evlendiğimizde, üç küçük çocuğu vardı. İlk kocası olan piyade subayıyla severek evlenmiş, onun uğruna baba evinden kaçmış. Çok seviyormuş ilk kocasını, ne var ki kocası kumar belasına düşmüş, mahkemelerde sürünmüş, sonra da ölmüş. Adam son zamanlarında dövüyormuş onu, evraklardan öğrendiğim kadarıyla karım onu hiçbir zaman affetmemiş ama hâlâ onu her andığında gözleri dolar, hep bana sitem eder, bense mutluyum; mutluyum çünkü hayallerinde bile olsa en azından bir zamanlar kendini mutlu olmuş bir şekilde görüyor. Kocası öldükten sonra uzak ve yobaz bir taşra kasabasında üç küçük çocuğuyla kalmış, o sırada ben de kasabadaydım, öyle umutsuz bir yoksulluktu ki içinde bulundukları, çok farklı durumlara şahit olduğum hâlde onlarınkini size anlatmakta kifayetsiz kalırım. Tüm akrabaları da ona sırt çevirmiş. Gururluydu, haddinden fazla gururlu... O sırada efendim, ben de duldum ve ilk karımdan on dört yaşında bir kızım vardı, böyle bir sefalete yüreğim dayanmadığından, evlenme teklifi ettim. Tanınmış bir ailesi olan, iyi eğitilmiş, soylu bu kadının nasıl bir sefalet içinde olduğunu benim gibi biriyle evlenmeyi kabul etmesinden anlayabilirsiniz. Ama kabul etti! Hıçkırma hıçkırma ağlayarak, hiç istemeyerek kabul etti! Çünkü gidecek hiçbir yeri yoktu. Sayın bayım, bir insanın gidecek hiçbir yerinin olmamasının ne anlama geldiğini anlayabiliyor musunuz? Hayır! Siz bunu henüz anlayamazsınız... Tüm yıl onurlu bir şekilde ve dürüstçe işimde çalıştım ve buna elimi sürmedim (parmağıyla şeye vurdu) çünkü duygulu biriyim ben. Ama yine de memnun edemedim; benim suçum yüzünden değil, kadro değişikliği yüzünden işimi kaybettim ve ondan sonra da yeniden başladım içmeye. Yakın-

da bir buçuk yıl olacak, uzun yıllar dolaştıktan ve yoksulluk çektikten sonra bu görkemli, sayısız anıtlarla bezenmiş başkente geldik. Ve burada bir iş buldum. Buldum ve yeniden kaybettim. Anlıyor musunuz efendim? Ama bu sefer hata bendeydi çünkü karakterim kendini göstermişti. Şimdi de ev sahibesi Amaliya Lyudvigovna Lippevehzel'in yanında, bir köşecikte yaşıyoruz, nasıl geçindiğimiz, kiramızı nasıl ödediğimiz hakkında en ufak bir fikrim yok. Bizden başka birçok kişi yaşıyor orada... Tam anlamıyla Sodom, efendim, iğrenç... Hımmm... Evet... Bu arada ilk evliliğimden olan kızım büyüdü ve size kızımın büyürken üvey annesinden neler çektiğini en iyisi hiç anlatmayayım. Çünkü Katerina İvanovna her ne kadar yüce gönüllü de olsa da sinirli, kibirli ve sert bir kadındır... Evet efendim! Neyse, bunu hatırlamanın gereği yok! Sizin de tahmin edebileceğiniz gibi Sonya bir eğitim görmedi. Dört yıl önce, ona coğrafya ve dünya tarihi çalıştırmayı denedim ama ben de bu konularda çok iyi değildim, hem de elimizde düzgün bir kitabımız yoktu çünkü elimizdeki kitaplar... Hımm!.. Eh, artık bu kitaplar bile kalmadı zaten, eğitimimiz de bu şekilde bitti. Pers Kralı Kiros'ta bıraktık. Daha sonraları, yetişkinlik çağına gelince de roman türünde birkaç kitap okudu, kısa bir süre önce Bay Lebezyatnikov'dan Lewes'in⁸ *Fizyoloji* isimli kitabını almış, biliyor musunuz bu kitabı efendim? Kitabı büyük bir ilgiyle okudu ve kitaptan bazı bölümleri sesli olarak bize bile okudu; bütün eğitimi bundan ibarettir. Şimdi size bayım, özel bir soru sormak istiyorum: Sizce fakir ama namuslu bir genç kız, namuslu bir şekilde çalışarak çok kazanabilir mi? Namuslu bir kız, eğer özel bir yeteneği de yoksa durup dinlenmeksizin çalışarak günde on beş kapık bile kazanamaz bayım. Yüksek rütbeli memur İvan İvanoviç Klopştok -tanıyor musunuz?-, Hollanda keteninden diktirdiği yarım düzine gömleğin dikiş parasını bugüne kadar ödemediği gibi, sözde gömleğin yaka ölçüsü yanlış alınmış ve yamuk dikilmiş diye suçladı kızımı ve ayağını yere vura vura küfür ederek kovdu onu. Çocuklarsa aç... O arada Katerina İvanovna da kollarını kavuşturmuş, yüzünde hastalandığı zamanlarda olduğu gibi kırmızı lekeler belirmiş, odanın içinde, 'Sen zaten asalak gibi yaşıyorsun ya-nımızda, yiyorsun, içiyorsun, ısıniyorsun,' diye ileri geri dolanıyor.

⁸ D.G. Lewes (1817-1878), İngiliz Darwinist fizyolog ve pozitivist felsefeci. -çn.

Oysa çocuklar bile üç gündür yiyecek kııntısı görmemişken, ne yiyip içmesi burada! Ben de yatıyordum... Yani işte, ne diyebilirim ki! Sarhoş bir hâlde yatıyordum yani, Sonya'nın neler dediğini duyuyorum (çok uysaldır, gıkı çıkmaz, sesi de öyle tatlıdır ki... Sapsarıdır saçları, yüzü incedir ve hep solgundur) şöyle diyor: 'Ne diyorsunuz Katerina İvanovna, yani ben öyle bir işe gideyim mi?' Kötü niyetli ve polisin çok yakından tanıdığı bir kadın olan Darya Frantsevna da bu konuda üç kez ev sahibesinin aracılığıyla ağzını yoklamış. 'Ne yani?' diyor Katerina İvanovna kinayeli bir gülümsemeyle, 'neyi koruyacaksınız ki? Hazine mi sanki!' Ama suçlamayın onu, sakın suçlamayın bayım! Bunlar akıllı başındayken söylediği asıl düşünceleri değildi, bu sözleri daha çok Sonya'ya sitem etmek için, hasta olduğu için ve açlıktan ağlayan çocuklar yüzünden söyledi. Çünkü Katerina İvanovna'nın karakteri böyledir, çocuklar ağlamaya başladıklarında, açlıktan ağlıyor olsalar bile hemen onları döver. Sonra saat altı gibi bir baktım, Soneçka kalktı, başını örttü, paltosunu giyip evden çıktı, saat dokuzda döndü. Gelince doğru Katerina İvanovna'nın yanına gitti, tek bir kelime etmeden masaya otuz ruble koydu. Tek bir söz bile çıkmadı ağzından, bari en azından bir baksaydı, sadece yeşil yün şalımızı aldı (böyle ailecek ortak kullandığımız yünden bir şalımız var), o şalla başını ve yüzünü iyice örtüp yatağa yattı, duvara doğru döndü, omuzları ve gövdesi titriyordu hafiften. Bense yine her zamanki gibi sarhoş bir hâlde yatıyordum efendim... Ve o zaman gördüm, delikanlı, gördüm; sonrasında Katerina İvanovna'nın aynı şekilde tek bir kelime bile etmeden nasıl Soneçka'nın yanına gidip tüm gece onun ayak ucunda, dizlerinin üzerinde oturup beklediğini ve onun ayaklarını öptüğünü, kalkmak istemediğini ve sonra ikisinin birbirlerine sarılarak uyuduklarını gördüm. İkisi... İkisi birlikte... Evet efendim... Bense... Her zamanki gibi sarhoş bir hâlde yatıyordum efendim."

Marmeladov sustu, sanki boğazında bir şey düğümlenmişti. Sonra alelacele kadehini doldurdu, bir dikişte içti ve boğazını temizledi.

"O günden beri bayım," diye devam etti bir süre sonra, "o günden beri kötü bir tesadüf neticesinde ve en çok da Darya Frantsevna'nın sanki ona saygısızlık yapılmış gibi davranarak çanak tuttuğu alçak kişilerin dedikoduları yüzünden kızım Sonya Semyonovna vesika almak zorunda kaldı ve bu yüzden de artık yanımızda kalamaz-

di. Çünkü ev sahibesi Amaliya Lyudvigovna buna izin vermedi (her ne kadar Darya Frantsevna'ya kendi yardım etmiş olsa da) ve ayrıca Bay Lebezyatnikov... Hımm... İşte onun Katerina İvanovna ile aralarında geçen olay Sonya yüzünden çıktı. Önceleri kendi yararlanıyordu Sonya'dan, sonra kibrine yenilip 'Benim gibi kültürlü bir kişi nasıl olur da böyle biriyle aynı dairede yaşayabilir?' demeye başladı. Katerina İvanovna ise duymazdan gelmedi ve korudu Sonya'yı... Ve olay böylece çıktı. Ama artık Soneçka bize hava karardıktan sonra uğruyor ve Katerina İvanovna'yı sakinleştirmeye çalışıyor, aynı zamanda da oldukça iyi para yardımı yapıyor. Terzi Kapernaumov'un evinde kalıyor, onlardan bir oda kiraladı, Kapernaumov total ve kekemedir ve kalabalık ailesinin tümü de kekemedir. Karısı bile kekeme... Bir odada kalıyorlar, Sonya'nın paravanla ayrılmış ayrı bir odası var. Hımm, evet... Yoksul ve kekeme insanlar... Evet... O zaman ben de sabah kalktım efendim, yırtık pırtık giysilerimi giydim, önce ellerimi göğşe açıp dua ettim ve sonra ekselansları İvan Afanasyeviç'e doğru yola koyuldum. Ekselansları İvan Afanasyeviç'i tanıyor musunuz? Hayır mı? Tanrı'nın böyle bir kulunu nasıl bilmezsiniz! Bir mumdur o... Tanrı'nın karşısında eriyen bir mum!.. Hatta anlattığım her şeyi dinledikten sonra ağladı. 'Ama' dedi, 'Marmeladov, sen bir kez benim tüm güvenimi boşa çıkardın... Sana bir kez daha yardım edeceğim, bunu unutma, haydi!' Ayaklarının tozunu öptüm, içimden tabii; çünkü mevki sahibi ve yeni devlet anlayışına ve aydın düşüncelere sahip bir insan olarak gerçekten bunu yapmama müsaade etmezdi; eve dönünce tekrar işe alındığımı ve artık maaşlı çalışacağımı söyleyince görmeliydiniz evdeki sahneyi!..”

Marmeladov yine heyecandan sustu. O sırada sokaktan içeriye zaten epeyce sarhoş olan bir grup girdi, kapının ağzında kiralık laternanın ve çatlak sesiyle *Küçük Kulübe* şarkısını⁹ söyleyen yedi yaşındaki çocuğun sesi geliyordu. Çok gürültülüydü içerisi. Meyhanenin sahibi ve garson yeni gelen müşterilerle ilgileniyordu. Marmeladov gelenlere aldırmandan hikâyesini anlatmaya devam etti. Hâlsiz duyruyordu ama sarhoşluğu arttıkça çenesi de düşüyordu. Sanki yakın geçmişte, işteki başarısını anlatmak canlandırmıştı onu ve bunları

⁹ Rusçası *Hutorok*. Eski bir Rus halk ezgisi. Sözleri şair A.V. Kolstov (1809-1842) tarafından yazılmıştır. -çn.

hatırlamak yüzünü aydınlatmıştı. Raskolnikov onu dikkatle dinliyordu.

“Bundan yaklaşık beş hafta kadar önce gerçekleşti, bayım... Evet... İkisi, yani Katerina İvanovna ve Soneçka öğrendiği zaman Tanrım, sanki cennetteydim. Eskiden, yani hayvan gibi yattığım zamanlar sadece hakaret ederlerdi! Şimdi ise parmak ucunda yürüyorlar, çocukları susturuyorlardı: ‘Semyon Zaharoviç işten yorgun geldi, dinleniyor, sessiz olun!’ Bana işten önce kahve yapıyorlar, krema ısıtıyorlardı! Hem de katıksız krema alıyorlardı, düşünebiliyor musunuz? Anlamıyorum, bana güzel bir resmî giysi almak için on bir ruble elli kapağı nereden buldular acaba? Çizmeler, muhteşem kolalı manşetler, frak, hem hepsi de birbiriyle uyumluydu. On bir buçuk rubleye aldılar tümünü. İlk gün sabahleyin işten geldim ve bir baktım ki Katerina İvanovna iki çeşit yemek hazırlamış, çorba ve bayır turpu soslu solonina¹⁰ yapmış, o güne kadar iki çeşit yemek ne demek bilmezdik. Onun elbisesi yoktur... Yani hiç yoktur efendim ama sanki misafirlğe gider gibi süslenmiş, giyinmiş. Her şeyi yoktan var etmesini iyi bilir. Taranmış, tertemiz yakalık takmış, kolluk takmış, bambaşka bir kadın olup çıkmış, bir gençleşmiş, bir güzelleşmiş ki sormayın. Soneçkam, güvercinim, bize sadece para yardımı yapıyordu ve ‘Size karanlık çökmeden sık sık gelmem doğru olmaz, kimse görmesin diye sadece karanlık çökünce gelirim,’ diyordu. Duyuyor musunuz, duyuyor musunuz? Bir gün öğle yemeğinden sonra biraz kestirmek için eve gelmiştim, Katerina İvanovna dayanamayıp daha bir hafta önce kavga ettiği ev sahibesi Amaliya Lyudvigovna’yı eve kahve içmeye çağırmış. İki saat oturdular ve hiç durmadan konuştular: ‘Semyon Zaharoviç çalışıyor artık, düzenli maaşı olacak, ekselansları karşılamış onu, herkese beklemesini emretmiş ve herkesin gözü önünde Semyon Zaharoviç’in elinden tutarak odasına götürmüş.’ Duyuyor musunuz, duyuyor musunuz? ‘Elbette sizin eski hizmetlerinizi hatırlıyorum, gerçi o aptalca bağımlılığınıza kapılmıştınız ama mademki şimdi söz veriyorsunuz... Hem sizin yokluğunuzda çok zorlanmıştık (duyuyor musunuz, duyuyor musunuz!), sizin verdiğiniz soylu söze inanıyorum artık,’ demiş, yani bütün bunları uydurmuş ve bunun nedeni düşüncesizlik değil

¹⁰ Salamura etin uzun dilimler hâlinde kesilmesiyle hazırlanan bir tür atıştırma-
-çn.

de hava atmak için! Hayır efendim, aslında uydurduklarına kendisi de inanıyordu, hem de hepsine, kendini avutuyordu kafasında kurduklarıyla, gerçekten böyleydi efendim! Onu yargılamıyorum; hayır, bunun için onu yargılamıyorum! Bundan altı gün önce ilk maaşımı, yirmi üç ruble kırk kapağı alıp da bütün parayla eve gidince, ‘Miniğim,’ dedi bana, ‘bir tanesin sen!’ Yalnızdık efendim, anlarsınız ya... Oysa bende yakışıklılık ne arar, koca mı olur sanki benden? Ve yanağımdan bir makas aldı ve ‘Miniğim, bir tanesin!’ dedi.”

Marmeladov sustu, gülmek istedi ama çenesi birden titredi. Kendini tuttu. Bu meyhane, kötü ortam, saman kayıklarında geçen beş gece ve içki şişesi, tüm bunlarla birlikte karısına ve ailesine olan aşırı sevgisi dinleyicisinin kafasını karıştırıyordu. Raskolnikov dikkatlice dinliyordu ama rahatsızlık duyuyordu. Buraya girdiğine pişman olmuştu.

“Sayın bayım, sayın bayım!” diye bağırdı Marmeladov toparlanarak, “ah bayım! Belki diğerleri gibi size de bütün bu anlattıklarım gülünç geliyor, ev hayatımın aptalca ayrıntılarıyla sizi de bunaltıyorum ama bunlar benim için hiç de gülünç şeyler değil! Çünkü bütün hepsini ben yaşıyorum. Hayatımın cennet gibi gününün devamını, o akşamı ben de hayaller kurarak geçirdim. Bütün işlerimi düzeltiyorum, çocuklarıma kıyafet alıyorum, karımı rahata erdiriyorum, öz kızımı o aşağılık hayattan kurtarıp sıcak yuvasına getiriyorum... Ve daha bir sürü, bir sürü şey... Bu kadarını hayal etmeme izin var, bayım. Ama efendim, (Marmeladov birden sanki irkildi, başını kaldırdı ve dosdoğru dinleyicisinin yüzüne baktı) kurduğum tüm bu hayallerden sonra, ertesi gün, akşam -yaklaşık beş gün önce olmalı-, sinsi bir yalan uydurup tam bir hırsız gibi Katerina İvanovna’dan sandığın anahtarını çaldım, getirdiğim maaştan artık ne kadar kaldıysa, hatırlamıyorum, aldım ve işte efendim, hepiniz görüyorsunuz şimdi beni! Beş gündür eve gitmedim ve arıyorlar beni, artık bir işim de yok, frak da Mısır Köprüsü’nün yakınındaki bir barda, onun yerine bu kıyafeti aldım... Bitti işte her şey!

Marmeladov yumruğuyla alnına vurdu, dişlerini sıktı, gözlerini kapadı ve dirseklerini sert bir şekilde masaya koydu. Ama bir dakika sonra yüzü birden değişti ve sözümlü ona bir kurnazlık ve aşırı bir kabalıkla Raskolnikov’a baktı, güldü ve şöyle dedi:

“Bugün de Sonya’daydım, kafayı çekmek için para istedim! He he he!”

“Verdi mi peki?” diye bağırdı yeni gelenlerden biri ve sonra kahkaha attı.

“İşte bu şişeyi ondan aldığım parayla aldım,” dedi Marmeladov, özellikle Raskolnikov’a anlatıyordu. “Son otuz kapağını kendi elleriyle getirdi, bütün parası buydu, gördüm... Hiçbir şey söylemedi, sessizce baktı sadece yüzüme... Dünyada gibi değil, öbür tarafta gibi... İnsanlar için üzülürler, ağlarlar ama hor görmezler, ayıplamazlar! Ama böylesi, ayıplamadıkları zaman daha acı oluyor efendim!.. Otuz kapık, evet efendim. Şimdi onun bu paraya ihtiyacı vardır, değil mi? Siz ne diyorsunuz, canım efendim? Çünkü artık temizliğine özen göstermesi lazım. Ona bu özel temizlik için gerekli para, anlıyor musunuz? Özel temizlik ne demek, anlıyor musunuz efendim? Oysa efendim, öz babası olan ben, içmek için otuz kapağını aldım. İçiyorum efendim! Ve içtim bile efendim! Yani benim gibi birine kim ne diye acısın? Ha? Acıdınız mı şimdi bana, yoksa acımadınız mı? Söyleyin, acıdınız mı acımadınız mı? He he he he!”

Biraz daha içmek istedi ama içki bitmişti. Şişe boştu.

“Sana kim ne diye acısın be!” diye bağırdı yeniden yanlarına gelen meyhanenin sahibi.

Kahkahalar atıldı, küfür edenler bile vardı. Emekli memurun konuşmasını dinleyenler kadar dinlemeyenler de onun yüzüne bakarak küfrediyor ve kahkaha atıyorlardı.

“Acımak! Bana ne diye acısınlar?” diyerek sanki tam da beklediği sözleri söylemişler gibi bir elini ileri doğru uzatıp ayağa kalktı ve kendinden emin bir şekilde birden bağırdı Marmeladov, “ne diye mi acısınlar diyorsun? Evet! Bana acınması için bir neden yok! Çarmıha germek lazım beni, çarmıha, acımak da ne demek! Ama çarmıha ger onu sayın yargıç, çarmıha ger ve çarmıha gerdikten sonra acı ona! O zaman çarmıha gerilmek için kendim gelirim sana çünkü neşe değil benim susadığım, keder ve gözyaşı! Meyhaneci, sanıyor musun ki şu şişen bana zevk veriyor? Keder, keder aradım onun dibinde, keder ve gözyaşı, buldum da istediğimi; bize ancak her şeye acıyan, herkesi ve her şeyi anlayan acır. O tektir ve en büyük yargıçtır. O gün gelecek ve soracak: ‘Acımasız ve veremli üvey annesi ve başkasının küçük çocukları için kendini feda eden kız nerede?’

Yeryüzündeki babası aşağılık bir sarhoş olan, babasının yaptığı hayvanlıklardan korkmadan ona acıyan kız nerede?’ Ve şöyle diyecek: ‘Gel! Seni zaten daha önce bağışlamıştım! Seni daha önce bağışlamıştım... Şimdi de çok sevdiğin için tüm günahlarını bağışlıyorum!..’¹¹ Ve bağışlayacak benim Sonya’mı, bağışlayacak, biliyorum bağışlayacağını... Bunu daha önce onun yanına gittiğimde kalbimde hissettim! Herkesi yargılayacak ve sonra da bağışlayacak, iyileri ve kötülerini, alimleri ve usluları... Ve herkesle işi bittiğinde bizi çağırarak: ‘Gelin!’ diyecek. ‘Siz de! Gelin sarhoşlar, gelin zayıf iradeliler, gelin arsızlar!’ Ve hepimiz utanmadan gideceğimiz huzuruna ve bekleyeceğiz. Ve şöyle diyecek: ‘Domuzlar! İnsan suretindeki damgalı hayvanlar, siz de gelin!’ Alimler ve uslular şöyle diyecek: ‘Tanrım! Neden huzurunuzda alıyorsunuz bu aşağılıkları?’ O şöyle diyecek: ‘Alıyorum onları bilgiler, alıyorum onları alimler; çünkü onlar kendilerini buna layık görmüyor...’ Ve bize elini uzatacak, biz de diz çökeceğiz... ve ağlayacağız... ve her şeyi anlayacağız!.. O anda her şeyi anlayacağız!.. Ve herkes anlayacak... Katerina İvanovna da... O da anlayacak... Tanrım, senin kutsal düzenin elbette gelecek!”

Tükenmiş ve yorgun bir hâlde banka yığıldı, kimseye bakmadı, kimseyi fark etmiyormuş gibi derin düşüncelere dalmıştı. Sözleri bir parça etkilemişti meyhanedekileri; bir süre sessizlik oldu ama sonra hemen eskisi gibi küfürler ve kahkahalar duyulmaya başladı.

“Yargıladı!” “Palavracı!” “Memur parçası!” vb... vb...

“Gidelim, efendim,” dedi ve birden başını kaldırdı Marmeladov, Raskolnikov’a dönerek. “Götürün beni... hemen şu avludaki Kozel’in binasına. Katerina İvanovna’ya gitme zamanı artık.”

Raskolnikov da epeydir gitmek istiyordu; ayrıca kendi de Marmeladov’a yardım etmeyi düşünmüştü. Diline kıyasla Marmeladov’un ayakları oldukça güçsüz çıkmıştı, genç adama tüm gücüyle abanıyordu. İki yüz-üç yüz adım gidilecekti. Eve yaklaştıkça sarhoşun utancı ve korkusu artıyordu.

“Korktuğum Katerina İvanovna değil,” dedi heyecanla, “saçlarımı yolar diye de korkmuyorum. Saçlar ne ki!.. Saçların hiçbir önemi yok! Gerçekten! Saçlarımı yolsa daha iyi bile olur, benim korktuğum o değil... Ben... gözlerinden korkuyorum... evet... gözleri... Yanak-

¹¹ Luka, VII, 47-48. -çn.